

sacramentsbeschuwing, en de bezwaarden hebben hiertegen juist sterke bezwaren.

Want allereerst moet ons wel opvallen dat hier wordt teruggeconcludeerd van de ontvangers der belofte op den aard der belofte zelf. Wat is het indeelingsprincipe voor deze onderscheiding? Hoe komt de schrijver er toe, om deze tweeërlei belofte te onderscheiden? Wel omdat er tweeërlei verbondskinderen zijn: verkorenen en niet-verkorenen. Hun verkoren en hun niet-verkoren zijn is geen uitvloeisel van den tweeërlei aard der belofte, maar de belofte zelf wordt onderscheiden naar den aard der ontvangers. Alleen de uitverkorenen ontvangen de onvoorwaardelijke belofte, de gave der genade. Vanuit de gesteldheid van het subject, van den ontvanger der belofte, wordt hier geconcludeerd tot het onderscheid in de belofte zelf.

Dit nu is volstrekt ongeoorloofd. Want de belofte is een gesproken en geopenbaard Woord van God. God schenkt ons Zijn belofte in Zijn geopenbaard, gesproken Woord. En dat Woord mogen wij nooit gaan indeelen, onderscheiden naar den aard, de gesteldheid der ontvangers. Dat Woord, ook dat beloftewoord, is ongedeeld; het gaat uit als belofte, maar altijd samengevlochten met den eisch, tot het volk des Verbonds. Nergens kunnen wij in het evangelie onderscheiden tusschen een Woord voor de verkorenen en een Woord voor de niet-verkorenen. Want wie kent de verkorenen dan God alleen? Het zijn de verborgen dingen, die zijn voor Hem, den HEERE onzen God, en waarover Hij ons niet inlicht. Hij geeft ons Zijn geopenbaarde beloftewoord voor ons en onze kinderen.

Wie zal in dat gesproken en geopenbaard Woord van Hem gaan onderscheiden tusschen wat Hij sprak voor de verkorenen en voor de verworpenen? Wie zal in dat evangeliewoord kunnen aanwijzen wat bestemd is voor de uitverkorenen en wat voor de verworpenen? Hij doet tot Zijn volk dat evangeliewoord uitgaan, altijd gepaard gaande met het bevel van geloof en bekeering. Hij zelf werkt dat evangeliewoord wel uit in Zijn uitverkorenen, maar dat doet Hij dan ook. En Hij alleen weet, wie die uitverkorenen zijn, en in welke hoorders Hij Zijne belofte vervult. Maar het is de hybris, de overmoed, van den mensch, als hij zelf zou gaan onderscheiden in het gesproken Woord des HEEREN tusschen een belofte voor de verkorenen en voor de verworpenen. Het is de hybris, de hoogmoed, van het souveraine theologische denken van den mensch, die het aangedurfd heeft om dat te doen. In het gesproken Woord van God te gaan onderscheiden tusschen een Woord voor de kerk in het algemeen, wat dat aanbod der genade genoemd wordt, en een Woord voor de uitverkorenen in het bijzonder, dat dan gave der genade heet.

En hier komen we tot ons tweede bezwaar tegen deze onderscheiding. Te zeggen, dat er een belofte is die een aanbod der genade is, en een belofte, die gave der genade is, strijdt ook met het begrip „belofte”. Want een belofte is een Woord Gods, waarin Hij een toezegging doet. Waarin Hij belooft iets te zullen doen, in den weg van den geloovige aanvaarding van die belofte. Als we in de Schrift het beloftebegrip nagaan, dan zien we, dat God de HEERE in de belofte, in Zijn gesproken beloftewoord, altijd de tijdsfactor verdisconteert. Dat is een heel belangrijk element in het verstaan van de belofte Gods. God spreekt Zijn beloftewoorden in de geschiedenis der openbaring. En Hij vervult die Woorden in die geschiedenis. In de geschiedenis van Zijn volk, maar ook in de geschiedenis van het leven van elk lid van dat volk.

Denk maar eens aan de z.g.n. moederbelofte. Welk een tijd is er niet overheen gegaan, voor God die belofte vervuld had. Wel twintig eeuwen. Denk eens aan de belofte, die God doet aan Abraham, dat hem een zoon geboren zal worden. Daar ging ook een lange tijd overheen, vóór Abraham ook maar iets zag van de vervulling van Gods belofte, dat hij zaad zou zien. Denk maar eens aan de belofte, welke God deed aan het volk Israël, dat het Kanaän zou beërven. Dat duurde ook al veertig jaren. En aan hoevelen Israëlieten is die belofte niet vervuld?

Nu moeten we bovendien nog een bepaald onderscheid niet uit het oog verliezen. Daar zijn beloften en voorspellingen. Een voorspelling die God doet komt altijd uit. Maar een belofte wordt lang niet altijd vervuld.

Onze vaders hadden dat verschil in de Heilige Schrift al heel spoedig opgemerkt. Vandaar dat zij

spraken van categorische en conditioneele of voorwaardelijke beloften. Zoo'n categorische belofte was b.v. Gods toezegging aan Noach dat Hij nooit meer de aarde door water zou verdelgen. Of Gods belofte, dat Hij straks alle dingen nieuw zal maken. Dat zijn beloften die categorisch zijn, d.w.z. die vast en zeker vervuld worden.

De groote vraag nu in dit debat is, of God ook aan ons zulke categorische beloften doet in het genadeverbond. Of Hij ons voorspelt, dat wij het eeuwige leven zullen beërven bij onzen doop. Of ons zulke beloften in den heiligen doop worden betekend en verzegeld. De Luiks met de Synode meent van wel. Er zijn immers, zegt hij, onvoorwaardelijke beloften voor de uitverkorenen.

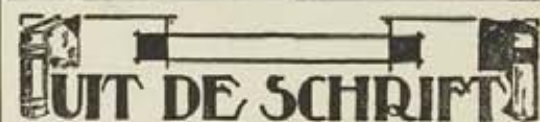
Maar hier komt dan vanzelf de groote vraag aan de orde: hoe weet ik dat? Hoe weet ik, dat God tot mij zulke beloften spreekt? En welke zijn die beloften? De Luiks zal niet kunnen ontkennen, dat dan eerst de vraag aan de orde moet komen: hoe kan ik weten, dat ik een verkorene ben voor dat ik mij dergelijke beloften toeëigen? Als er inderdaad categorische beloften voor de uitverkorenen zijn, dan moet ik eerst, vóór ik mijn toevlucht neem tot Gods beloftewoord, uitmaken dat ik verkoren ben. Pas dan zou ik mij zulke beloften kunnen toe-eigenen.

In den grond van de zaak verliest in het spreken van „een onvoorwaardelijke belofte voor de uitverkorenen” de belofte haar karakter als belofte. Want het is dan niet meer een beloftewoord Gods, maar een goddelijke declaratie, dat het belofde goed reeds aanwezig is. God belooft dan niet, ons te zullen schenken het geloof en al het heil Christus, maar Hij verklaart dat heil reeds geschonken te hebben. Er is geen sprake meer van een belofte, maar van een vervulde toezegging, een declaratie van wat aanwezig is. De tijdsfactor is volkomen uitgeschakeld. Reeds bij den doop is er dan de verklaring, dat God de HEERE ons het heil reeds heeft geschonken. Het wordt dan alleen een kwestie van bewustwording van dat heil. Niet van een nog toeëigenen van dat heil in den weg des geloofs.

De Synode en met haar De Luiks komen hier in openlijke tegenspraak met het doopformulier, dat heel nadrukkelijk die tijdsfactor in rekening brengt.

R. H. BREMMER,

Helpman.

UIT DE SCHRIFT

Het spotliedje van druiven en tanden

Hoe komt gijlieden er toch bij, dat gij dit spreekwoord (spotdicht) gebruikt over het land Israël, zeggende:

de vaders hebben onrijpe druiven
gegeten
en de tanden der kinderen zijn stroef
geworden?

Zoo waarachtig als ik leef, spreekt de Heer Heere, gijlieden zult in Israël dit spreekwoord (spotdicht) niet meer gebruiken! Zie, alle zielen zijn van Mij; zoowel de zielen der vaders als de zielen der zonen zijn van Mij, die ziel, die zondigt, die zal sterven!

Ezechiël 18:2-4.

(Vertaling dr A. Noordzij, dr A. Troelstra.)

In kritieke tijden loopt het volk graag op de stelen van het — spreekwoord.

Het spreekwoord is een verraderlijk ding: het klinkt wijs, het dient zich aan als puntige, soms paradoxale wijsheid; wie er gebruik van maakt, is daarom vaak als de knaap, die op stelten loopt: hij steekt een paar duim boven de anderen uit, en is toch met hen één, in het spel vooral. Maar het spreekwoord is meermalen fixatie van onzin, of, zoo het al iets beters is, dan blijft het toch opium voor het volk: het stompt den prikkel tot individualiseerende begripsvorming af, en legaliseert de illegale neiging tot de generaliseerende. Het levert de intellectuele passe-partout in de bazar, waar ook de beste families winkelen. En verschalkt zoo de excellenties even goed als de baliekluiers. En in zijn wonderen kronkelgang komt het van de geestesaristocraten, die hun leut aan het woorden-

spel hadden, tot de massa. Die loopt er mee te venten, als eerstgenoemden al lang over nieuwe slagwoorden broeden. Voornamelijk als het spreekwoord in rijm gebracht en „op muziek gezet” is, voornamelijk dan is het volk in dagen van crisis er verzot op. Het helpt de massa aan de hoognoedige narcotica, die haar over haar verbijstering heen moeten helpen.

Ook de kerkmensch komt er wel toe, zijn hand naar dit narcoticum uit te strekken. Ook zijn vleesch immers komt niet graag in het individuele aanspraken doende en concrete individuele vonnissen vellende gericht: ook hij speelt daarom graag den criticus, d.w.z. den scheidsrechter; dit spel immers zet hem in het rechterstoeltje, op behoorlijken afstand van het beklagdenbankje.

Ook Ezechiël kende dit type van kerkmensen. Rechts en links omgaven ze hem, toen hij als gedeporteerde aristocratenzoon in het land van den vijand woonde bij het Kebar-kanaal in Babel. De priesterzoon-profeet in Babylon, het oord der ballingschap, — ziedaar Ezechiël.

Betrekkelijk „humaan” werden die gedeporteerden daar behandeld. Toch waren ze ballingen. En het benauwende van de situatie was niet het minst hierin gelegen, dat men niet goed wist, waar het adres der kerk was. Was het in Jeruzalem, waar nog velen achtergelaten waren, en waar nog de oude tempel stond met zijn regelmatig eere-dienst? Of was het hier in Babel, of althans daar óók? In Babel, waar toch de Geest der profetie werkte, en waar dus het Woord was met zijn heerschappij?

Voor zichzelf is Ezechiël overtuigd, dat de kerk daar is waar het Woord is. Ze is dus in Babel zeker. De kerk-in-verstrooïing is toch kerk? Maar als hij zijn medebalingen wil leggen onder het zware beslag van dit profetisch kerkbesef, m.a.w., als hij hen wil slaan in den band van Jahwe's concrete beloften-en-eischen, dan is de spreekwoorden makende gemeente hem steeds een slag vóór. Wou hij de duimschroeven der bondswet aanleggen?

Laat hem de moeite sparen: het spotdicht der spraakmakende gemeente heeft een fatalistisch credo op zijn rijm gezet: het fatalisme levert immers typisch na-oorlogsche preek-motto's aan de geunifornde straatprekers van uiterst rechts en links? Als Ezechiël, door den Geest verzocht en daarna gedreven, Abrahams kinderen wil convoceren onder het anti-fatalistisch verbonds-appel op ieders individuele verantwoordelijkheid ter zake van de aangerichte schade en van den nationaal-kerkelijken wederopbouw, dan klinkt uit de cantines der geestelijke saboteurs hem het spotliedje bij voorbaat honend tegen:

de vaders hebben onrijpe druiven gegeten,
en de tanden der kinderen zijn stroef geworden.

Het liedje is doorzichtig genoeg. Kunnen wij 't helpen? Is het mijn schuld? Moet ik juist boete doen? En, als de anderen in de cantine blijven lanterfantten, moet dan juist ik de cantine uit naar de werkplaats? Wel neen — het ligt allemaal aan de „omstandigheden”, dat het zoo'n deplorabele toestand is! Er is toch niets aan te doen door iemand op zijn eentje.

Scherp, en niet ongeestig, formuleeren de critici van Ezechiëls allen man-voor-man verantwoordelijk stellende prediking hun standpunt. Ze bedienen zich van beeldspraak. In oostersche landen pleegt menigeen onrijpe druiven te eten: ze zijn nog zuur. Het nuttigen van die zure druiven heeft een eigenaardig effect op het gebit van den eter: de tanden worden er stroef van. Natuurlijk worden alleen bij den man zelf, die zulke zure druiven nuttigt, de tanden zoo hinderlijk stroef. Daarom is het volkssarcasme des te snijder, wanneer het de kwestie zóó stelt: het waren de vaders, die zich aan die zure druiven te buiten gingen. Maar bij de kinderen doet zich het ongemak van de stroeve tanden op. De kinderen zelf — d.w.z. het huidige geslacht — waren zoo dwaas niet: zij hebben niet de kerk in ellende gedompeld, het volk in het ongeluk gesleept. Wie het wél deden, dat waren b.v. menschen als die booze koning Manasse; en dat heeft de profeet Jeremia zelf gezegd (15:4, vgl. evenwel Kittel, Gesch. d. alttest. Rel., 1915, 454). Trouwens, in Klaagliederen 5:7 zal het heeten:

Onze vaders, die gezondigd hebben, zijn er niet meer — wij dragen hun ongerechtigheden.

En staat het ook niet in de wet van Mozes? Ik ben de Heere uw God, die de misdaad der vaders bezoek aan de kinderen, aan het derde, ja vierde

lid derge
van erf
dachte in
in formu
in Edens
van al z
het Keba
stroef ge
het accep
aller indi
om Sauls
kinderen
verbede
Het vin
het onb
spreekw
herdruk
krijgt he

Maar
komen te
dat uw C
ouders? M
een niet z

Maar
ligt het
Gods Te
Saul, Ma
gericht.
neert een
(12:22)
geen gez

Gij, ba
later Petr
ste dages
klaren w
van God
rampen t
voor te h
Alles blij
zelf de s
niets vre
u in ball
mee met
joden, ju
de kans I
der vades
ook verre
neeren e
ge verwij
in dwaze
dan uw v
onrijpe d
dat uw
krijgen: m
dan is u
gemaakt.
houden a
straf, en
en niet o
wering, c
staat, de
eten van
plaats vo
u de zond
de ergste
En toch i
straf dan
den van
Nu wo
Jeremia,
lezen. W
op wie d

Om be
Want
de leer d
volgen ge
steit, en
hoofd m
houdt, da
digd hebl
Ezechiël
fen treffe
altijd met
gevallen
van Eze

loopt er mee te hang over nieuwe muziek gezet" is, en van crisis er in de hoognoedige verbijstering heen

vel toe, zijn hand rekken. Ook zijn in het individuele individuele von- zelt daarom graag rechter; dit spel belte, op behoortbankje.

an kerkmensen. toen hij als ge- land van den aal in Babel. De het oord der bal-

die gedeporteer- ze ballingen. En was niet het minst wist, waar het Jeruzalem, waar en waar nog de gelmatigen eere-, of althans daar eest der profetie rd was met zijn

uigd, dat de kerk is dus in Babel toch kerk? Maar eggen onder het kerkbesef, m.a.w., van Jahwe's con- spreekwoorden a slag vóór. Wou swet aanleggen?

et spotticht der een fatalistisch sme levert immers 's aan de geuni- rechts en links? rzocht en daarna wil convoceeren ls-appel op leders ter zake van de nationaal-kerke- it de cantines der otliedje bij voor-

iven gegeten, stroef geworden.

g. Kunnen wij 't oet ik juist boete le cantine blijven e cantine uit naar ligt allemaal aan zoo'n deplorable an te doen door

nuleeren de critici man verantwoord- pund. Ze bedie- postersche landen te eten: ze zijn zure druiven heeft it van den eter: de Natuurlijk worden elke zure druiven stroef. Daarom is der, wanneer het e vaderen, die zich ngen. Maar bij de van de stroeve tan- l.w.z. het huidige et: zij hebben niet et volk in het on- en, dat waren b.v. Manasse; en dat zegd (15: 4, vgl. Rel. 1915, 454). zal het heeten: ebben, zijn er niet echtigheden. ret van Mozes? Ik sdaad der vaderen t derde, ja vierde

lid dergenen die Mij haten? En sluit het spreken van erfschuld en erfsmet ook niet diezelfde gedachte in? Is alle dogma van erfzonde niet aldus in formule te brengen: ons aller vader Adam heeft in Edens hof zure druiven gegeten, en de tanden van al zijn kinderen, in Samaria, in Jeruzalem, aan het Kekar-kanaal, of waar ook ter wereld, zijn stroef geworden. Laat Ezechiël niet aanporren tot het accepteren van zijn monitum tot erkenning van aller individuele verantwoordelijkheid. David laat om Sauls zonde zeven galgen voor zeven van Sauls kinderen oprichten, en Jahwe wordt zóó „den lande verboden". Maar het volk is bij dit alles verbeterd. Het vindt zoo'n godsbestel maar matig. Het acht het onbillijk en onrechtvaardig. Het geeft zijn spreekwoord, zijn spotticht dan ook telkens weer in herdruk. Niet alleen Ezechiël, ook Jeremia (31:29) krijgt het aan te hooren.

Maar de gerechtigheid en de waarheid Gods komen tegen dit spotticht nu toornen. Meent gij, dat uw God mechanisch de kinderen straft om de ouders? En niet met de ouders? Dat dus de straf een niet zelf schuldige in het stof werpt?

Maar dan ziet gij, ellendelingen, verkeerd. Dan ligt het „dekse" op uw gelaat bij het lezen van Gods Testament, waar het spreekt over Adam, Saul, Manasse, u zelf. Trouwens, gij tart Gods gericht. Een ander van uw satirieke liedjes rede- neert een heel anderen kant uit, wanneer het (12:22) daarin heet: „veel dagen gaan voorbij en geen gezicht komt uit"; of in vrije bewerking:

De dagen, jaren, gaan maar voort,
en elk gezicht blijkt slechts een woord.¹⁾

Gij, ballingen, wilt daarmee zeggen, wat eeuwen later Petrus' tweede brief de spotters van de „laatste dagen" zal hooren uitroepen: de profeten verklaren wel, dat zij in hun „gezichten", visioenen van Godswege allerlei aanstaande oordeelen en rampen te zien krijgen, om die aan het volk weer voor te houden, maar — er gebeurt immers niets! Alles blijft bij het oude! Maar daarmee stompt gij zelf de spits van uw andere spotticht af. Als er niets vreeselijks meer te wachten is na de ramp, die u in ballingschap bracht, welnu, dan valt het nogal mee met die stroeve tanden: hoeveel duizenden joden, juist onder die hekelichters, zullen straks de kans krijgen om terug te keeren naar het land der vaderen, maar liever blijven waar ze zijn? En ook vraagt gij door de twee liedjes te combi- neeren één van beide: of dat gij niet meent wat ge verwijtend tot hun God durft zeggen, of dat gij in dwazen hoogmoed u zelf honderdmaal beter acht dan uw vaderen. Indien gij gelooft, dat ook gij wel onrijpe druiven eet, ontkent ge toch bij voorbaat, dat uw kinderen straks stroeve tanden zullen krijgen: na u komt er geen zondvloed meer. Maar dan is uw spreekwoord door u zelf belachelijk gemaakt. Omgekeerd: indien gij wel blijft vasthouden aan uw verwijt, dat God onrechtvaardig straft, en kinderen straft zóó maar om de ouders, en niet om hun eigen kwaad, dan ligt in uw bewering, dat er niets vreeselijks meer te wachten staat, de hoogmoedige waan uitgesproken, dat het eten van zure druiven alleen bij uw vaderen plaats vond, dat gij zelf zoo slecht niet zijt, dat met u de zonden een einde neemt. Gij ontkent dan, dat de ergste straf voor de zonde het zondigen zelf is! En toch is zij de zwaarste straf. Wat is zwaarder straf dan geestelijke verlaten? Dan het stroef worden van de tanden van den inwendigen mensch?

Nu wordt het ónze beurt, wij hebben niet alleen Jeremia, en Ezechiël, doch ook Petrus' brief gelezen. Wij, die twee Testamenten ontvingen. Wij, op wie de einden der eeuwen gekomen zijn.

De beurt is aan ons.
Allereerst om beter te denken.
Dan — om beter te handelen.

Om beter te denken.

Want wat Adam in Eden's hof betreft: er is in de leer der erfzonde een dubbele denklijn ons te volgen gegeven. Eenerzijds de lijn, die ons schuldig stelt, en aansprakelijk, voor wat Adam als bonds- hoofd misdreef. Anderzijds de lijn, die ons voor- houdt, dat wij ook zelf in Adams lendenen gezondigd hebben, hoe dan ook. Wij hebben Rom. 5 en Ezechiël 18 naast elkaar te laten staan. Geen straffen treffen de kinderen bloot om de ouders, doch altijd met de ouders. Sauls zonen hadden een wel- gevallen aan Sauls kwaad, ook zij. De ballingen van Ezechiël waren niets beter dan hun vaderen.

¹⁾ Eerste vertaling van Noordtjij, tweede van Troelstra.

Maar er is ook een kind van Jerobeam: de vader deed Israël zondigen, maar in zijn kind was iets goeds voor den Heere gevonden. Korach is met de zijnen levend door den afgrond opgeslokt. Maar de „kinderen van Korach" doen nog het Israël van den nieuwen dag psalmen zingen, liederen van het eeuwig heil; ze zagen wachters van het heilgdom uit hun gelederen recruteeren. Daarom zegt de Heere ook door Ezechiël dat alle zielen van Hem zijn: die van de vaders, en ook die van de kinderen. Elke mensch is met onlosmakelijke banden aan het voorgelacht verbonden. En toch is ook weer elke mensch een nieuw begin. Een maaksel van God, een maaksel in zich zelf. En geen enkele erfelijkheidswet heeft ooit den mensch bepaald tot in den laatste grond van zijn bestaan. Er is niet één, die niet door geloof, en dus door genade, kan opstaan en tot zijn Vader gaan, en van den eersten Adam tot den tweeden worden heengeleid. Gods genade staat niet machteloos gebonden voor erfelijke be- lasting. Gods straf evenmin.

Maar beter denken leidt ook ons tot beter handelen.

Ook wij hadden vaderen die zure druiven aten. En onze tanden zijn zeer stroef, — na dezen harden oorlog. Zie nu de massa. Heeft ze geleerd? Pakt ieder aan? Steekt ieder zelf de handen uit de mouw? Is het hem een lust, van het saboteeren over te schakelen tot het plichtsgetrouwe handelen?

Vragen als deze behoeven geen antwoord — helaas. De jongere intellectuelen krijgen straks hun na-oorlogsche filosofie: noodlot, défaitisme, massa-suggestie, lijdelijk toezien zijn de voor- naamste thema's. De arbeiders schuilen achter de massa, achter de omstandigheden, achter de promi- nenten van gister en van vandaag, achter het onaf- wendbare verloop der dingen. Hitler heeft de schuld, en Goering, en de Quislings. En straks weer de conferentie-gangers van San Francisco. Er is niets aan te doen: zooals de ouden zongen, piepen de jongen; wij staan, ook met onze machte- loosheid, op de schouders van ons voorgelacht. Zoo maken we ons wijs. Onze onmacht verklaren we uit den chaos, dien de voorgaande generatie

heeft aangericht. En onze onmacht vertroetelen we — ze wordt ons jaren lang geldig excuus.

Maar zóó zegt de Heere: dat spreekwoord zal Ik u afleeren. Door gericht, dat de tanden stroef maakt bij den eter, en zijn gebit, het zijne, openlijk ontbloot. Het nieuwe gericht. Het eene wee is weg- gegaan, zie, het tweede komt met haast. Het pakt de delinquenten zelf bij de ongewassen kraag. Maar ook door genade zal de Heere dat spreek- woord ons afleeren. Door de genade, die uit de gulzigste eters van de zuurste druiven ook weer menschen schept met gaaf gebit. En uit hun kinde- ren desgelijks. Verbondswraak en verbondszegen, die de individuele aansprakelijkheid in haar practi- sche loochening of belijdenis weet te markeren, ze hooren bij elkaar. Juist onder het Nieuwe Verbond.

Want de wet der tien geboden zegt wel, dat God de zonde der vaderen bezoekt aan de kinderen, in het derde en vierde lid dergenen, die Hem, al zijn ze bondsleden, haten. Maar toch spreekt die wet tot den Israëlitischen man in den tweeden persoon enkelvoud: jij bent die man! Geen ik-zij-relatie, doch de Ik-gij-relatie poneert die wet. En vooral — dat woord van daareven over dat derde en vierde lid wil geen oogenblik gescheiden worden van dat andere, dat er dadelijk op volgt: maar Ik doe barm- hartigheid aan duizenden dergenen, die Mij lief- hebben en mijn geboden onderhouden.

Aan het werk daarom! Den principieelen op- bouw. Den opbouw in de kerk. En in het volk. Geen regeering, en geen synode, die zure druiven at, kan onze stroeve tanden excuseeren, ook niet in een poging om in eindeloos revisionisme ons los te maken van de oogenblikkelijke verantwoordelijk- heid. Een ieder make zich vrij van individuele zonden.

Want vóór ons staat die Eéne, die al zijn tanden stroef liet worden om onze zede van zure druiven grissen voor zijn God te verzoenen. Hij rekent ons zijn verdienste toe: doch de rechtvaardigmaking, die ons ontslaat van de schuld der kwade en dwaze zelfverzorging, in 't eten van verboden vruchten, zij wordt ons deel slechts in den tijd, in onzen tijd, door strikt individueel geloof.

K. S.

KERKELUK LEVEN

DE DOLEANTIE MOREEL VEROORDEELD

Op één van zijn „voorlichtings"-avonden in Februari j.l. te Zuidhorn, deed Ds v. d. Zanden wel een zeer merkwaar- dige uittaling over de leidlieden der doleantie.

Door ondergeteekende werd hem een vraag gesteld over de frappante tegenstrijdigheid inzake den uitleg van art. 31 der Kerkordening vijftig jaar geleden en de exegese van dit artikel die we nu van synodale zijde ontvangen. Immers aangaande het tweede lid van art. 31, tenzij dat het bewezen worde te strijden..... zegt Prof. Rutgers in „Rechtsbevoegd- heid etc." pag. 34: „Ons dunkt dat de uitdrukking niets anders kan beteekenen dan dit: men is gebonden (n.l. aan besluiten van Kerkelijke vergaderingen) tenzij men voor zich- zelf bewezen acht....." met die uitleg hebben Prof. Rutgers en Dr A. Kuyper in de doleantiestrijd gestaan.

Nu echter worden de Kerkeraden van Kampen en Mussel, die zich richten naar precies dezelfde exegese, respectievelijk geschorst en gewelgd op de classis.

Dr van der Zanden antwoordde in dezen geest: „Zeker zal men wel een theoloog kunnen aanhalen uit de geschiedenis, die iets dergelijks gezegd heeft. Maar al haalt men ook hon- derd theologen aan, ik zeg maar: Synodalesluiten moeten worden gehoorzaamd. Men kan bezwaren indienen maar zoo- lang die besluiten er nog liggen, moeten ze toch, ook door de bezwaarden, worden gehoorzaamd, want anders wordt het een chaos....."

Op de interruptie van ondergeteekende: „werd het dan ook een chaos in den tijd van Rutgers en Kuyper, toen die uitleg de heerschende opinie in de Kerken was?" antwoordde Ds v. d. Zanden, dat men niet te veel nadruk moet leggen op wat Kuyper en Rutgers zeiden in den tijd, dat ze de doleantie be- gonnen. Ze wilden toen uit dat massale, oude verband, een nieuw verband vormen en dan was het vanzelfsprekend, dat ze daarom den nadruk legden op de zelfstandigheid van de plaatselijke Kerken en van de afzonderlijke persoon, maar in een gevestigd verband kan men daar niets mee aanvan- gen.....

Het „heil" der Kerken is hier wel heel vlak tot norm van kerkelijk handelen verklaard, en zelfs voor een smet op den naam van vroegere Gereformeerde leidlieden deinst men dan niet terug!

H. J. DE VRIES.

GELEERDE HEEREN?

Volgens „Trouw" (Zwolle), 14 Juni '45, heeft Ds F. Slomp van Heemst te Ommen de jeugd opgewekt, „zich niet door de kerkelijke troebelen te laten beïnvloeden, maar in eengezindheid een beschamend voorbeeld te zijn voor de

geleerde heeren die hun tijd besteden met het bestrijden van elkaar".

Het verslag kan natuurlijk onjuist zijn. Is evenwel de weer- gave juist, dan lijkt me deze voorlichting verduisterend. Geleerde-heeren-kwesties? Ik dacht, dat op kerkelijke verga- deringen, waartoe volstrekt ongeleerde mannen behooren, ieder met een eigen stem tot bepaalde mannen zeiden: gij wordt geschorst, d.w.z. gij moet maar bakker of slager wor- den, inplaats van Gods Woord met Ds Slomp uit te dragen. En tot kandidaten desgelijks.

Als Ds Slomp dat schorsen nu een dwaasheid vindt, dan moet hij dat maar rondut zeggen. En positie kiezen. Doch hij moet niet de jeugd verhinderen, „met het oordeel des onderscheids de krijgslisten en de invasieplannen van de vijandelijke machten te onderkennen". Want kerkelijke recht- spraak-in-Gods-Naam bagateliseeren, dat is de kerk de oogen sluiten voor den hoogen ernst van haar handelingen. Dit nu is net precies de ergste „krijgslist" van den Booze.

Zijn die tientallen geschorste ouderlingen nu ook allemaal geleerde twistzoekers?

Op het midden in de zee opgespoten eilandje van autarkie!

K. S.

EEN ZUIVER GELUID

Wij ontvingen en lazen met grooten dank volgend afschrift van een schrijven van Ds F. A. den Boeft, gericht aan den Kerkeraad der „Gereformeerde Kerk van Kralingen". Tot recht verstand diene, dat Ds den Boeft pas teruggekeerd is uit deutsche krijgsgevangenschap. In het verpolitieke kerkelijk Rotterdam bracht hij, nauwelijks thuis, gelukkig aanstonds een geestelijk geluid. Aldus:

Rotterdam, 28 Mei 1945.

Waarde Heeren en Broeders,

Het doet mij zeer leed, dat ik de kerk, die ik in Januari 1944 verlaten heb, gedeeld heb teruggevonden, een leed, dat des te dieper is, wijl de scheur gekomen is in een tijd, die om de grootst mogelijke eenheid vraagt, een eenheid die niet gebroken mocht worden dan om de meest ernstige redenen.

De broeders kunnen niet bevroeden, welk een ellende en nood de kerkelijke twist in Holland onder de krijgs- gevangenen en gedeporteerden naar Duitsland heeft te- weeggebracht. Deze twist heeft meer dan één van de kerk vervreemd. Het is mij onbegrijpelijk, hoe de Synode door haar besluiten en de binding daaraan de eenheid van het lichaam van Christus heeft kunnen scheuren en hoe de broeders van den kerkeraad van Kralingen aan die scheuring hebben kunnen en willen meewerken door zich te conformeren aan deze heilloze besluiten der Synode.

Ik wensch een kerk, waarin evenals bij mijn vertrek voor allen gelijkelijk een plaats is, die er plaats in hadden, voordat ik heenging. Het is dan ook daarom dat ik mij